

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

**«ВСТУП УКРАЇНИ, РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА ГРУЗІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»**

**Збірник матеріалів Міжнародного круглого столу
(м. Одеса, 5 березня 2024)**

2024

УДК 341.174 (477+478+479.22)(049.2)

Друкується за наказом виконуючого обов'язки ректора Національного університету «Одеська юридична академія» М. Р. Аракеляна (наказ № 503-44 від 04 березня 2024 року).

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», доктор юридичних наук, професор.

Фасій Богдан Володимирович – декан факультету судового та міжнародного права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент.

Дронов Владислав Юрійович – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук.

Гриб Анна Миколаївна – доцентка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидатка юридичних наук.

Жакун Маргарита Юріївна – аспірантка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, місто Одеса, 65009, Фонтанська дорога, 23.

Тел. +38 (048) 719 86 85

Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики. *Міжнародний круглий стіл. 05 березня 2024 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 130 с.*

© НУ «Одеська юридична академія»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Бехруз Хашматулла	
Україна та Європейський Союз: основні етапи на шляху до вступу.....	8
Аракелян Мінас	
Правоохоронна діяльність в євроінтеграційних процесах України.....	12
Чорний Іон	
Шлях республіки Молдова до ЄС: історія, перепони, сучасний стан та перспективи.....	15
Берекашвілі Торніке	
Європейська інтеграція Грузії: виклики, досягнення та перспективи.....	19
Пилипенко Володимир	
До питання ратифікації Україною Римського Статуту міжнародного кримінального суду як важливої передумови вступу до Європейського Союзу.....	23
Харитонов Євген, Харитонova Олена	
Проблеми оновлення цивільного законодавства України та Республіки Молдова на шляху до ЄС: мета – спільна, завдання – різні.....	27
Сурілова Олена	
Україна, Молдова, Грузія на шляху до ЄС: передумови та перспективи.....	32
Туляков Вячеслав	
Жертви кримінальних правопорушень у європейському правовому полі.....	36
Voitovych Pavlo	
State policy in the sphere of informational rights protection on the way to european integration.....	41
Kuzmin Eduard	
EU enlargement and the association trio: mapping the boundaries of security metamorphosis.....	44
Авдєєва Галина	
Проблеми гармонізації законодавства України у галузі судової експертизи до права ЄС.....	47
Мануїлова Катерина	
Вступ України в Європейський Союз на тлі російської агресії.....	51
Дронов Владислав, Федорова Тетяна	
Право на доступ до інформації за законодавством Республіки Молдова та стандарти Європейського Союзу.....	54
Канєнберг-Сандул Оксана	
Перспективні можливості кандидатства України у члени Європейського Союзу.....	56

СУРІЛОВА ОЛЕНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та
європейського права*

УКРАЇНА, МОЛДОВА, ГРУЗІЯ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На початку ХХІ сторіччя світ опинився перед викликами, які створюють загрозу сучасній цивілізації, підґрунтям, якої є гуманістичні ідеали. В цей час на теренах східної Європи відбувалися процеси, які свідчать про усталення європейських цінностей та євроінтеграційних прагнень трьох держав - України, Молдови та Грузії, які мають багато спільного в історичному, політичному, культурному контексті. Цей зв'язок розвивався з давніх давен, а наприкінці ХХ початку ХХІ ст.ст. набув особливого сенсу. Народи всіх трьох країн зазнали колоніального поневолення з боку російської імперії, набули незалежності у 1991р. та підтвердили прагнення до свободи, чинячи опір агресії РФ. Всі три країни зазнали анексії частин території та значних людських та економічних втрат. Всі три країни підтвердили свій демократичний вибір під час революції троянд в Грузії, помаранчевої революції та революції гідності в Україні, Твіттер - революції в Молдові. Всі три країни заявили про євроінтеграційні прагнення, однак стикнулися з потужним проросійським лобі у своїх країнах. Тим не менш сьогодні курс на набуття членства у ЄС є незворотнім. Процес євроінтеграції почався майже 30 років тому підписанням угод про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом кожною з трьох країн.

У травні 2009 р. Празьким установчим самітом була запроваджена ініціатива Східного партнерства [1], спрямована на посилення співпраці з 16 країнами – сусідами ЄС з метою забезпечення безпекової та політичної стабільності в регіоні, підвищення рівня добробуту населення та економічного зростання, розвитку культурного обміну та співробітництва у правоохоронній сфері.

Політика східного партнерства передбачала диференційований підхід до країн партнерів ЄС, який враховує регіональні та національні особливості цих держав, а також прагнення вступу до ЄС. Так щодо України були визначені пріоритети – співробітництво в енергетичній, транспортній, міграційній галузях, охороні довкілля, перешкодженні нелегальному обігу зброї. Незабаром трьома державами були підписані угоди про асоціацію з ЄС та державами членами, які підвели євроінтеграцію цих країн на новий поглиблений рівень та позитивно позначилися на політичній, економічній, соціальній ситуації в цих

країнах та регіоні в цілому. Політика східного партнерства ще більше зблизила три країни у пошуках нових форм відносин з ЄС. Україна, Грузія та Молдова звернулися до європейської комісії із спільним зверненням, в якому висловили бачення подальшого розвитку Східного партнерства. У 2021 р. було створене Тріо асоціації [2], яке передбачало посилену співпрацю та діалог між країнами партнерами та ЄС, а інтенсифікацію роботи з імплементації Угоди про асоціацію та підтвердило прагнення вступу до ЄС в якості повноправних членів.

Агресія РФ в Україні спонукала партнерів на більш рішучі дії, а саме на подання заявок на вступ до ЄС у 2022 р. Ініціатива була підтримана Європейським Союзом, оскільки всі три країни відповідають вимогам ст. 49 Договору про Європейський Союз – повністю розділяють європейські цінності та належать до європейської цивілізації. Країни тріо отримали статус кандидата на вступ до ЄС. Однак цей статус не є остаточним. Єврокомісією висунуто низку вимог до всіх трьох країн щодо проведення ґрунтовних реформ. Якщо країни тріо будуть зволікати з виконанням цих вимог, статус кандидата може бути скасованим.

Щодо вимог, які стосуються певних напрямів (блоків) то деякі з них є спільними для всіх трьох країн. Найбільшого прогресу досягла Україна, до якої висунуто 7 блоків вимог; щодо Молдови – це вже 9 блоків; щодо Грузії -12.

Наприклад, це проведення судової реформи. Цей напрям передбачений для всіх країн тріо, але вимоги є диференцьованими, оскільки враховують ситуацію, що склалася в кожній з них. Україна має продовжити судову реформу з акцентом на реформу Конституційного суду. Щодо Молдови вимоги вміщують більш суттєві положення - завершити основні кроки комплексної реформи системи правосуддя. Натомість Грузія ще має забезпечити додержання принципу верховенства права та провести комплексну судову реформу з урахуванням консультативних висновків зацікавлених сторін. На жаль, як зазначив Ш. Мішель, на цьому шляху Грузія втратила можливості під час формування Верховного суду [3].

Спільним є блок щодо деолігархізації країн, однак конкретні вимоги для країн різні у відповідності до досягнутих успіхів. Так Україна має зосередитися на виконанні антиолігархічного закону. Молдова - реалізувати зобов'язання щодо «деолігархізації» шляхом усунення надмірного впливу корисливих інтересів на економічне, політичне та суспільне життя. Грузія, де ситуація найгірша – забезпечити виконання протиолігархічного закону всіма без всяких виключень. (На сьогодні ситуація така, що правляча партія намагається вивести з під дії закону низку осіб, зокрема Б, Іванішвілі).

Низка блоків стосується не всіх країн тріо. Зокрема Грузія має забезпечити проведення чесних відкритих виборів у 2024 р. Молдова має зосередитися на

забезпеченні прав громадянського суспільства в сфері прийняття рішень та гарантуванні прав людини. Для України важливим є гармонізація аудіовізуального законодавства з вимогами ЄС.

Важливим також максимальне дистанціювання від рф в усіх сферах політичного та суспільного життя в країнах-партнерах. Україні вдалося досягти успіхів в цьому питанні, чому сприяв збройний конфлікт. Зокрема, проросійська ОПЗЖ була заборонена в країні. Молдова також за підтримки ЄС намагається позбутися впливу рф, хоча проросійська партія «ШОР» має досить багато прихильників. Найнебезпечніша ситуація склалася в Грузії, про що свідчить посилення проросійських настроїв в лоні правлячої партії «Грузинська мрія», намагання прийняти закон про іноагентів, спроби влаштувати імпічмент президентці С. Зурабішвілі, відмова від запровадження санкцій проти рф, які підтримуються усім цивілізованим світом.

Україна, Молдова, Грузія рухаються у бік набуття повноправного членства, поглиблюючи двостороннє співробітництво між собою. Молдова та Грузія надали Україні неоціненну допомогу в умовах збройної агресії рф. Тисячі наших громадян знайшли прихисток та підтримку в Молдові, отримали гуманітарну допомогу і в Грузії.

Незважаючи на труднощі, всі три країни досягли прогресу на шляху до членства в ЄС. Підґрунтям є те, що всі вони розділяють та поважають європейські демократичні цінності, керуються демократичними принципами функціонування ЄС задля досягнення цілей європейської інтеграції, які чітко визначені у засновницьких договорах.

Зазначимо, що реформи, необхідні для досягнення цілі вступу до ЄС проводять всі три країни, але прогрес на цьому шляху неоднаковий. Тому, на перший погляд, доцільно адаптувати механізм «Європа різних швидкостей», передбачений ст. 20 ДЄС, який широко застосовується в ЄС та передбачений у трансформованому вигляді ініціативою східного партнерства, до вирішення питання щодо вступу України, Молдови, Грузії до ЄС. Політика східного партнерства базується на принципі диференціації. Чим більших успіхів досягла країна у впровадженні реформ, тим на більшу підтримку з боку ЄС може розраховувати.

На нашу думку країни тріо мають йти до отримання повноправного членства разом у відповідності до гасла ЄС «єдність у різноманітті». Наші країни мають багато спільного, на чому ми наголошували. Вони мають відпрацьовані механізми співробітництва з ЄС та між собою. Разом з цим кожна з країн має власні особливості та стикається з власними викликами які теж слід враховувати. Тому країни тріо мають аналізувати та враховувати досвід одна одної, та у разі необхідності надавати допомогу задля впровадження необхідних

реформ. Вважаємо, що це є запорукою успіху. ЄС в свою чергу, здійснює контроль та моніторинг ситуації та коректує завдання для кожної з країн.

Шлях до набуття повноправного членства у ЄС не є легким, на цьому шляху кожна з країн стикається з численними труднощами, але альтернативи немає. Здолати всі труднощі та досягти успіху можливо, а статус кандидата у члени ЄС цьому сприяє. Тільки від країн тріо, від їх рішучості у слідуванні обраному курсу, від їх єдності та взаємної підтримки залежить наскільки швидко вдасться змінити статус кандидата на статус повноправного члена ЄС.

Література

1. European Neighbourhood Policy
URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en
2. Association Trio: Memorandum of Understanding between the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Georgia and the Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova
URL: <http://mfa.gov.ua/en/news/association-trio-memorandum>
3. Європейська правда
URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/07>